

Nr 395

Av herr **Wahrendorff**, om översyn av lösöreköpsförordningen.

Jämlikt kungl. förordningen den 20 november 1845 i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, skall den, som tillhandlar sig lösören och tillåter att desamma få kvarbliva i säljarens vård, för att vad han tillhandlat sig skall fredas från utmätning för säljarens skuld och i händelse av dennes konkurs avskiljas från boets tillgångar, upprätta skriftlig avhandling om köpet med parternas namnunderskrifter bevittnade samt tillse att följande åtgärder vidtagas:

1. Kungörelse upptagande säljarens och köparens namn och yrken, dagen då köpeavhandlingen blivit uppgjord samt köpeskillingens belopp skall uppläsas från predikstolen i kyrkan i den församling, där säljaren bor, å söndagen närmast efter den då handlingen upprättades, då gudstjänst därstädes hålles.

2. Bevis om uppläsandet skall tecknas å avhandlingen.

3. Finnes egendomen i stad med rådhusrätt, skall avhandlingen inom åtta dagar efter kungörandet från predikstolen uppvisas för rådhusrätten för att intagas i dess protokoll.

4. Finnes egendomen i annan ort än i stad där rådhusrätt finnes, skall avhandlingen dels inom åtta dagar efter kungörandet från predikstolen uppvisas för landsfiskalen i orten eller, där stadsfogde finnes, för honom och bestyrkt avskrift av avhandlingen därvid överlämnas dels ock inom en månad efter kungörandet från predikstolen företes för häradsrätten för att intagas i dess protokoll.

Vidare föreskrives i förordningen, att rådhus- och häradsrätterna böra hos sig till allmänhetens kännedom angående uppvisade och inprotokollerade köpeavhandlingar offentligen anslå kungörelser av det innehåll som angives för kungörelsen från predikstolen.

De åtgärder, som köparen sålunda har att vidtaga, torde få ses mot bakgrunden av å ena sidan det för övrigt alltjämt bestående behovet att i kreditsäkerhetens intresse låta ett köp eller en pantsättning, där besittningsövergång icke äger rum, bli mera allmänt känd samt å andra sidan de möjligheter, som i mitten av 1800-talet stodo till buds för att möjliggöra en sådan kännedom. Uppenbarligen lär det emellertid numera få anses, att med den utveckling, som skett sedan förordningens tillkomst, de nämnda åtgärderna icke längre äro ägnade att ens i någon mera märkbar mån säkerställa angivna syfte. Den publicitet, som kan uppnås genom kungörelse från predikstolen, torde som regel vara mycket obetydlig i varje fall i

de större städerna, där antagligen flertalet lösöre köpsavhandlingar äga rum. Härtill kommer, att det näppeligen kan anses lämpligt, att kyrkliga för rättningar skall behöva belastas med uppläsandet av kungörelser av den art, varom här är fråga. Allmänt sett torde dessutom gälla, att kungörandet av lösöre köpsavhandlingar från predikstol torde i och för sig verka särskilt nedsättande för en säljares kreditvärdighet huru berättigad krediten än må vara i det enskilda fallet.

Icke heller de övriga i förordningen föreskrivna åtgärderna torde leda till önskvärd publicitet. Landsfiskalen respektive stadsfogden har icke ålagts att vidtaga någon åtgärd i anledning av erhållet meddelande om lösöre köpsavhandling. Meddelandet måste uppfattas såsom en underrättelse för kännedom i tjänsten. Det inprotokollerande, som äger rum hos domstolarna, är icke heller ägnat att befordra publiciteten. Detsamma torde gälla domstolarnas kungörelser. Det torde med ganska stor säkerhet kunna göras gällande, att presumtiva kreditgivare icke förskaffa sig underrättelse om rättsliga förhållanden genom att inhämta uppgifter från de offentligen anslagna kungörelserna hos domstolarna.

De angivna bristerna i förordningens föreskrifter för att ernå publicitet lär emellertid icke kunna anses vara de enda som vidlåder förordningen. Anmärkningsvärt är, att ingen av de nämnda myndigheterna ålagts skyldighet att föra förteckning över anmälda lösöre köpsavhandlingar. Betydande svårigheter kunna därför uppstå om en presumtiv kreditgivare söker erhålla kännedom om viss egendom försålts genom lösöre köpsavhandling. Kungörelserna hos domstolarna torde icke vara uppsatta under någon längre tid. Härtill kommer, att även om uppgift icke föreligger om att viss egendom försålts enligt lösöre köpsförordningen hos myndigheten i den ort, där egendom finnes, slutsats därmed icke är möjlig om att egendomen icke försålts enligt förordningen. Egendomen kan ha flyttats från den ort där den befann sig vid tiden för ingåendet av lösöre köpsavtalet. För att vara fullt säker skulle kreditgivare därmed nödgas verkställa undersökning hos samtliga underdomstolar inom hela landet och som nämnts utan att därvid ha tillgång till fortlöpande förteckningar.

En ytterligare anmärkningsvärd omständighet torde vara att registrering icke kan ske om att lösöre köp gått åter. Den publicitet, som kan ha ernåtts om avhandlingens ingående med den inverkan en dylik publicitet kan ha på säljarens kreditvärdighet kan alltså icke elimineras med samma publika kännedom.

Redan vad som nu påpekats torde ådagalägga behovet av en översyn av de angivna bestämmelserna i förordningen.

Skäl torde emellertid tala för att lösöre köpsförordningen i sin helhet underkastas en fullständig revision. Om förordningen torde säkerligen det uttalandet kunna göras, att den alltsedan sin tillblivelse varit föremål för tolkningstvister i högre grad än kanske någon annan svensk lag. Få lagar

torde dessutom på grund av ovissheten om innehållet ha föranlett så många uttalanden i doktrinen. Den utveckling, som praxis i anslutning till förordningen undergått, ger det bästa stödet för det sagda. Medan förordningen i enlighet med sin ordalydelse från början uppfattades reglera villkoren för beståendet mot tredje man av ett köp av lösören, som skall få förbliva i säljarens besittning, erkännes numera, att även pantupplåtelser, som ske med iakttagandet av föreskrifterna i förordningen, tillerkännas giltighet. De konsekvenser, som detta leder till i skilda avseenden, regleras emellertid — självfallet med förordningens ordalydelse — icke däri. Frågan kan exempelvis vara huruvida säljaren är ovillkorligen berättigad att mot erläggande av köpeskillingen återfå rätten till egendomen. Spörsmålet vilken rätt köparen har läser också anses ovisst. Är han exempelvis berättigad att utan vidare hemtaga föremålen eller måste han sälja sin rätt på offentlig auktion och redovisa överskottet därå till säljaren även om avhandlingen materiellt sett har ostridig karaktär av köp?

Även sakliga skäl torde därför tala för att en översyn av förordningen får anses påkallad i riktning mot erhållande av en efter nutida krav på publicitet utformad lag rörande villkoren för pantsättning av i första hand lösören med jämväl exempelvis byggnad å ofri grund. Bortsett från tomt-rättsinstitutet kan sådan byggnad icke för närvarande användas såsom kreditunderlag utan besittningsövergång, ehuru uppenbarligen förhållandena många gånger kan vara sådana att byggnadens värde lämpligen kan och behöver användas såsom sådant.

Mot det sagda om behovet av en översyn av förordningen i hela dess vidd torde möjligen kunna göras gällande att antalet lösöreköpsavhandlingar är relativt litet och att det knappast kan vara önskvärt att utvidga rätten att pantsätta lösören. Risker för att föremålen i ett hem skulle användas till pant skulle därmed öka, en uppenbarligen icke lämplig utveckling. Å andra sidan torde gälla, att ett berättigat krav kan finnas att kunna såsom realsäkerhet utnyttja inventarier och andra föremål, som icke kunna förlagsintecknas eller pantförskrivas enligt lagstiftningen om inteckning i jordbruksinventarier. Även om en utvidgning av lösöreköpsmöjligheterna icke skulle anses önskvärd må dock understrykas vad ovan sagts om att de nuvarande publicitetskraven måste anses otillfredsställande.

Ett ytterligare skäl för en översyn av lösöreköpsförordningen torde vara att chefen för justitiedepartementet under år 1959 uppdragit åt särskilda sakkunniga att verkställa översyn av lagstiftningen om förlagsinteckning med erinran om att härvid även borde uppmärksammas den år 1932 tillkomna lagstiftningen om inteckning i jordbruksinventarier i syfte att möjliggöra att inteckning kan fortfara att gälla i inventariebestånd, vilket av gäldenären vid frånträdande av ett jordbruk överföres till ett annat, som av honom tillträdes. Så närbesläktade som instituten om förlagsinteckning och jordbruksinventarier få anses vara med vad som åtminstone numera

regleras genom lösöreköpsförordningen skulle det säkerligen vara av värde om den i och för sig påkallade översynen av lösöreköpsförordningen kunde företagas i samband med översynen av de två andra instituten.

Det hemställas alltså,

att riksdagen måtte hos Kungl Maj:t anhålla om översyn av 1845 års förordning i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva.

Stockholm den 27 januari 1960

Harry Wahrendorff